

Strafferett – håndbok

Finn Haugen og Jon Sverdrup Efjestad

6. utgave

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Finn Haugen og Jon Sverdrup Efjestad

STRAFFERETT – HÅNDBOK

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

© CAPPELEN DAMM AS, Oslo, 2024

ISBN 978-82-02-70552-7

6. utgave, 1. opplag 2024

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Cappelen Damm AS er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Enhver bruk av hele eller deler av utgivelsen som input eller som treningskorpus i generative modeller som kan skape tekst, bilder, film, lyd eller annet innhold og uttrykk, er ikke tillatt uten særskilt avtale med rettighetshaverne.

Bruk av utgivelsens materiale i strid med lov eller avtale kan føre til inndragning, erstatningsansvar og straff i form av bøter eller fengsel.

Sats: Bøk Oslo AS

Trykk og innbinding: Livonia Print SIA, Latvia 2024

www.cda.no

akademisk@cappelendamm.no

Forord

Som tidligere advokat og fast forsvarer og nå som dommer har jeg i strafferetten i alle år savnet en ettbinds, oversiktlig, ajourført oppslagsbok som inneholder straffe- og prosessbestemmelsene, nøkkelkommentarer til disse, straffutmålingsmomenter, sammendrag og systematisering av utvalgte dommer og forsøk på visse konklusjoner med hensyn til straffnivå – samt annet relevant materiale som salærforskriftene, reglene for dommeravhør m.m.

Hensikten med denne boka er å imøtekomme et slikt behov for et tidsbesparende ajourført hjelpemiddel for praktikerens – enten man er forsvarer, aktor, etterforsker eller dommer – og enten det er på etterforskningsstadiet, under saksforberedelsen, under hovedforhandlingen, i arbeid med dommen eller ved etterarbeidet.

Også andre grupper med tilknytning til eller interesse for strafferett vil formodentlig ha nytte av boka som oppslagsbok. Dette kan være studenter, rettsreportere, diverse offentlige instanser, legdommere og advokater som ikke prosederer straffesaker.

Forord til 6. reviderte utgave

En håndbok i strafferett er bare nyttig hvis den oppdateres ganske ofte. Det har siden siste oppdatering i 2018 kommet til en rekke nye avgjørelser og lovendringer. Denne 6. utgaven er likevel mer enn en ren oppdatering. Vi har gått gjennom hele boka og bygget ut merknadene til en del av de mest sentrale bestemmelsene i straffeloven, straffeprosessloven og domstolloven. Teksten er også gjennomgått og strammet opp for å gi plass til nytt stoff. Henvisninger til straffeloven 1902 er derfor gjennomgående fjernet i denne utgaven. Det er et mål at boka skal inneholde det praktikerens trenger, men ikke mer, og at den ikke skal bli for stor. Vi setter pris på å bli kontaktet på strafferetthandbok@gmail.com med forslag til tillegg, endringer eller rettelser.

Oslo, mai 2024

Finn Haugen Jon Sverdrup Efstad

Innholdsangivelse

Innhold	omfatter en henvisning til hver lovbestemmelse med tema og side.
Lovteksten	er à jour per juli 2024.
Margtekst	inneholder stikkordbeskrivelse av lovbestemmelens kjerneområde.
Nøkkelkommentarer	er i konsentrert form og med praktikerens vinkling kommentarer til den enkelte bestemmelse og må leses sammen med denne.
Straffenivå	er et forsøk på å trekke visse konklusjoner med utgangspunkt i straffutmålingspraksis, primært fra Høyesterett, men også supplert av underrettspraksis ved behov for overtredelse av den respektive bestemmelse. Det er grunn til å understreke at ingen saker er like og at det i enhver sak må foretas en konkret vurdering, men konklusjonene kan være et veiledende utgangspunkt.
Utvalgte dommer	er et sammendrag av straffutmålingsinstruktive dommer vedrørende overtredelse av den enkelte bestemmelse – systematisert etter straffens strenghet. Det er primært valgt dommer der nivået for den enkelte overtredelse fremgår <i>isolert sett</i> – uten andre forhold eller formildende eller skjerpene omstendigheter.
Stikkordregister	omfatter 500 av de mest relevante referanseord i strafferetten. For å få maksimalt søkeutbytte bør stikkordregisteret brukes sammen med innholdsfortegnelsen.

Innhold

DEL 1 Straffeloven av 20. mai 2005 nr. 28 13

Første del. Almennlige bestemmelser

Kapittel 1	Straffelovgivningens virkeområde (§§ 1–8)	15
Kapittel 2	Legaldefinisjoner mv. (§§ 9–13)	23
Kapittel 3	Grunnvilkår for straffansvar (§§ 14–26)	26
Kapittel 4	Foretaksstraff (§§ 27–28)	42
Kapittel 5	Oversikt over de strafferettslige reaksjonene (§§ 29–30) ..	45
Kapittel 6	Fengselsstraff (§§ 31–39)	47
Kapittel 7	Forvaring (§§ 40–47)	59
Kapittel 8	Samfunnsstraff (§§ 48–52)	67
Kapittel 8 a.	Ungdomsstraff (§§ 52 a–52 d)	74
Kapittel 9	Bot (§§ 53–55)	79
Kapittel 10	Rettighetstap (§§ 56–59)	82
Kapittel 11	Straffutmålingsutsettelse og straffutmålingsfrfall (§§ 60–61)	87
Kapittel 12	Overføring til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg (§§ 62–65)	89
Kapittel 13	Inndragning (§§ 66–76)	94
Kapittel 14	Fellesregler for reaksjonsfastsettelsen (§§ 77–84)	106
Kapittel 15	Foreldelse mv. (§§ 85–100)	130

Annen del. De straffbare handlingene

Kapittel 16	Folkemord, forbrytelse mot menneskeheten og krigsforbrytelse (§§ 101–110)	136
Kapittel 17	Vern av Norges selvstendighet og andre grunnleggende nasjonale interesser (§§ 111–130 a)	145
Kapittel 18	Terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger (§§ 131–146)	156
Kapittel 19	Vern av offentlig myndighet og tilliten til den (§§ 151–176)	170
Kapittel 20	Vern av den offentlige ro, orden og sikkerhet (§§ 181–199)	199
Kapittel 21	Vern av informasjon og informasjonsutveksling (§§ 201–211)	218

Kapittel 22	Uriktig forklaring og anklage (§§ 221–226)	228
Kapittel 23	Vern av folkehelsen og det ytre miljø (§§ 231–242).....	237
Kapittel 24	Vern av den personlige frihet og fred (§§ 251–270 b)	287
Kapittel 25	Voldslovbrudd mv. (§§ 271–288).....	316
Kapittel 26	Seksuallovbrudd (§§ 291–320)	356
Kapittel 27	Vinningslovbrudd og liknende krenkelser av eiendomsretten (§§ 321–346).....	411
Kapittel 28	Skadeverk og fremkalling av fare for allmennheten (§§ 351–358)	447
Kapittel 29	Vern av tilliten til penger og visse dokumenter (§§ 361–370)	457
Kapittel 30	Bedrageri, skattesvik og liknende økonomisk kriminalitet (§§ 371–396)	466
Kapittel 31	Kreditorvern (§§ 401–410).....	506
DEL 2	Straffeprosessloven av 22. mai 1981 nr. 25	517
Første del. Domstolene og deres avgjørelser mv.		519
Kap. 1.	Lovens virkekrets mv. (§§ 1–4 c).....	519
Kap. 2.	Domstolenes saklige virkekrets. (§§ 5–9).....	521
Kap. 3.	Domstolenes stedlige virkekrets. Forening og utsettelse av straffesaker. (§§ 10–17)	522
Kap. 4.	Rettsbøker og rettsmøter (§§ 18–29 b).....	525
Kap. 5.	Dommer, kjennelser og andre beslutninger av retten. (§§ 30–54)	534
Annen del. Partene.		550
Kap. 6.	Påtalemyndigheten. (§§ 55–62 a)	550
Kap. 7.	Påtalen. (§§ 63–81 a)	555
Kap. 8.	Siktede. (§§ 82–93)	566
Kap. 8 a.	Fornærmede og etterlatte (§§ 93 a–93 g)	573
Kap. 9.	Forsvareren. (§§ 94–107)	575
Kap. 9 a.	Bistandsadvokaten. (§§ 107 a–107 i)	586
Tredje del. Bevis.		593
Kap. 10.	Vitner. (§§ 108–137)	593
Kap. 11.	Sakkyndige. (§§ 138–149 a).....	614
Kap. 12.	Gransking. (§§ 150–160 a)	619
Kap. 13.	Personundersøkelse og rettspsykiatrisk undersøkelse. (§§ 161–170).....	624
Fjerde del. Tvangsmidler.		630
Kap. 13a.	Generelt. (§170 a)	630
Kap. 14.	Pågrepelse og fengsling. (§§ 171–191)	632

Kap. 15.	Ransaking (§§ 192–202)	652
Kap. 15 a.	Skjult kameraovervåking og teknisk sporing (§§ 202 a–202 c)	659
Kap. 15 b.	Båndlegging av formuesgoder (Opphevet)	663
Kap. 16.	Beslag og utleveringspålegg. (§§ 203–216).....	663
Kap. 16a.	Avlytting og annen kontroll av kommunikasjonsanlegg (kommunikasjonskontroll) (§§ 216 a–216 k)	673
Kap. 16 b.	Annen avlytting av samtaler ved tekniske midler (§§ 216 l–216 m).....	682
Kap. 16 c.	Sletting av opplysninger registrert i forbindelse med elektronisk kontroll (§ 216 n)	683
Kap. 16 d.	Dataavlesing (§§ 216 o–216 p)	683
Kap. 17.	Hefteelse. Forvaltning av siktedes formue (§§ 217–222)	685
Kap. 17 a.	Besøksforbud, oppholdsforbud m.v. (§§ 222 a–222 c).....	688
Kap. 17 b.	Bruk av tvangsmidler for å avverge alvorlig kriminalitet (§ 222 d)	692
Kap. 17 c.	Forbud mot kriminelle sammenslutninger (§§ 222 e–222 f)..	693
Kap. 17 d.	Elektronisk kontroll av besøksforbud og kontaktforbud (§§ 222 g–222 j).....	694
Femte del. Saksbehandlingsens enkelte ledd.....		697
Kap. 18.	Etterforskning. (§§ 223–248).....	697
Kap. 19.	Tiltalebeslutning. (§§ 249–254)	727
Kap. 20.	Forelegg. (§§ 255–261)	730
Kap. 21.	Forberedelse til hovedforhandling. (§§ 262–275).....	733
Kap. 22.	Hovedforhandling for tingrett. (§§ 276–305)	749
Sjette del. Rettsmidler.		777
Kap. 23.	Anke over dommer (§§ 306–351).....	777
Kap. 24.	Ankeforhandling med lagrette. (Opphevet).....	800
Kap. 25.	(Opphevet).....	800
Kap. 26.	Anke over kjennelser og beslutninger (§§ 377–388).....	800
Kap. 27.	Gjenåpning (§§ 389–401)	806
Sjuende del. Sivile krav (utdrag).....		813
Kap. 28.	Private straffesaker (Opphevet).....	813
Kap. 29.	Sivile krav (§§ 426–435).....	813
Åttende del. Saksomkostninger og erstatning i anledning av forfølgning.		821
Kap. 30.	Saksomkostninger. (§§ 436–443)	821
Kap. 31.	Erstatning i anledning av forfølgning. (§§ 444–451)	824

Niende del. Fullbyrding	829
Kap 32. Fullbyrding. (§§ 452–462 b)	829
Tiende del. Militære straffesaker. (Ikke tatt med)	834
DEL 3 Domstoloven av 15. august 1915 nr. 5 (utdrag)	835
DEL 4 Menneskerettighetene	859
Grunnloven (utdrag)	861
Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)	865
Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller (EMK) (utdrag)	867
Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter med protokoller (SP) (utdrag)	870
DEL 5 Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) (utdrag)	873
Kapittel 12 Behandling av fingeravtrykk mv., tvangsmidler og straff ..	875
DEL 6 Vegtrafikkloven av 18. juni 1965 nr. 4 (utdrag)	891
DEL 7 Forskrifter	903
Forskrift om tap av retten til å føre motorvogn mv. – forskrift 19. desember 2003 nr. 1660	905
Salærforskriften med kommentarer – forskrift 3. desember 1997 nr. 1441	929
Stykkprisforskriften – forskrift 12. desember 2005 nr. 1442 (utdrag)....	947
DEL 8 Register	951
Stikkord	953